

EUROPA SI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCARII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

MAREA UNIRE DIN 1918

Istoria poporului român încorporează ca valori definitorii ale existenței în spațiul carpato-danubiano-pontic permanența și continuitatea de locuire, unitatea și lupta eroică pentru apărarea pământului strămoșesc, a independenței și suveranității naționale. Analiza științifică a evoluției istoriei poporului român relevă componenta deosebită a rolului statului în viața poporului nostru, lupta sa hotărâtă pentru crearea cadrului național unitar al existenței sale în rândul statelor lumii. Corolarul acestei năzuințe și permanențe în lupta poporului român a fost marcat la 1 Decembrie 1918, moment de importanță istorică hotărâtoare pentru destinele întregului nostru popor.

Aspect de la Adunarea de la Alba Iulia din 1 dec. 1918

Pe temeiul proiectelor și evenimentelor de la 1848, lupta pentru unitatea statală a poporului român a înregistrat o primă victorie la 24 Ianuarie 1859, când, datorită elanului patriotic, stăruinței și abnegației maselor celor mai largi de la orașe și sate, având în fruntea lor înflăcărați militanți politici și cărturari, s-a înfăptuit unirea Moldovei cu Muntenia prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Principatelor Române.

Formarea statului național român a constituit o soluție curajoasă înfăptuită de Români prin forțele lor proprii. În conștiința poporului nostru era însă clar că Unirea Principatelor era doar o primă etapă a procesului de unificare statală a națiunii, că noul stat era doar nucleul în jurul căruia trebuia să se înfăptuiască programul integral al revoluției din 1848, acela al unirii tuturor Românilor.

Unirea reprezenta, în primul rând, un act politic care consfințea realitatea și dinamismul națiunii române. Statul național român modern devenea, în acest fel, polarizatorul națiunii, elementul coeziunii și organizării sale; el deschidea largi perspective înfăptuirii programului revoluționar, acela al eliberării sociale și naționale. Între unirea din 1859 și independența obținută în 1877 este o strânsă legătură, o succesiune logică a unor etape aparținând aceleiași proces istoric de făurire a unității statale a poporului român.

Pasul următor în acțiunea de făurire a statului național unitar român l-a constituit cucerirea independenței de stat în 1877. Participarea la acest război a numeroși transilvăneni și bucovineni, înrolați voluntar în armata română, a constituit o impresionantă mărturie a solidarității naționale la realizarea uneia din năzuințele fundamentale ale întregului popor român.

Proclamarea independenței de stat și afirmarea României pe plan internațional au reactivat lupta pentru eliberarea națională a maselor românești aflate sub dominație străină, acestea văzând în România sprijinul cel mai prețios în realizarea năzuințelor lor.

Dobândirea independenței de stat a adăugat națiunii române noi trăsături de împlinire și de afirmare. Acest proces a fost accelerat, la sfârșitul veacului al XIX-lea și la începutul celui următor, de dezvoltarea mișcării muncitorești care a militat cu consecvență pentru eliberarea socială și națională a poporului român, pentru desăvârșirea unității sale pe plan statal. «Noi voim o Dacie așa cum a fost - scria în 1883 revista intitulată sucestiv «Dacia Viitoare» -, căci istoria și dreptul, tradiția voinței maselor, trecutul și prezentul ne îndreptățește să aspirăm la o Dacie românească».

La începutul secolului al XX-lea, lupta pentru unitatea statală a poporului român a căpătat dimensiuni noi; ea cuprinsese toate clasele sociale și grupările lor politice atât din România cât și din teritoriile românești care se aflau sub dominație străină, constituind o permanență printre preocupările ideologice și practice ale mișcării românești de pe ambele versante ale Carpaților.

Intrând în primul război mondial în luptă alături de Antantă, pentru eliberarea teritoriilor românești anexate de Austro-Ungaria, României i s-au creat împrejurări favorabile pentru realizarea integrală a asprațiilor de uni-

tate ale poporului român, ca rezultat al puternicelor zguduiri sociale care s-au produs în ambele tabere beligerante.

Acțiunile Românilor aflați sub dominație străină au avut caracterul unei mișcări largi, burghezo-democrate, antrenând clasa muncitoare, țărăniimea, intelectualitatea, celelalte forțe sociale și politice. Marile manifestații și demonstrații organizate în tot cursul anului 1918, participarea întregului popor la cauza unirii, acțiunile inițiate de asociațiile și societățile culturale, în primele rânduri aflându-se intelectuali și oameni politici ca Nicolae Iorga, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, M. Sadoveanu, dr. I. Cantacuzino, ca și membri ai Consiliului Național Român de la Paris, în frunte cu Take Ionescu, Nicolae Titulescu, Traian Vuia, Octavian Goga, Vasile Lucaciu ș.a., exprimau actul de voință al întregii națiuni române.

Pe întregul teritoriu al Transilvaniei s-au format consilii naționale regionale, locale și gărzi naționale, ca organe ale mișcării burghezo-democratice care activau sub conducerea Consiliului Național Român. Cele zece zile în care s-au făcut pregătirile pentru Adunarea de la Alba Iulia au fost cele mai entuziaste, mai înfrigurate, mai emoționante, din istoria Românilor din Transilvania, a întregului popor român, care aștepta ultimul act al desăvârșirii unității sale statale-naționale.

La 1 Decembrie 1918 s-au strâns la Alba Iulia, pe câmpul lui Horea, peste 100.000 de Români veniți să consfințească actul legic obiectiv și progresist de încheiere a procesului de formare a statului național unitar român. În cadrul Adunării de la 1 Decembrie 1918 s-a adoptat Istorică Declarație de la Alba Iulia, document memorabil al unirii la care și-au adus contribuția toate forțele politice și sociale române din Transilvania. Marea Adunare Națională de la Alba Iulia a proclamat solemn, prin declarația adoptată, unirea Transilvaniei și Banatului cu România pentru toate vremurile.

Exprimând sentimentele și credința în marile perspective ce se profilau în evoluția poporului nostru, Octavian Goga, în ianuarie 1919, scria: «Pe urma zguduirii care a cuprins pământul noi ne alegem strânși într-un singur mănunchi, uniți în aceeași familie mare. Soarta ne învrednicește de o preminire cum n-a mai fost. Ea ne răscumpără jertfa anilor grei și viața ni se așează pe temelii schimbate. Poporul român intră în drepturile lui firești, ajunge stăpân la el acasă. Rămâne ca de aici înainte, după ce nedreptatea din afară a fost înlăturată, acest popor înlăuntrul lui să-și făurească singur norocul, dându-și seama că de acum răspunde singur de viitor. Trăim deci zile de bucurii mari, dar și de răspunderi mari».

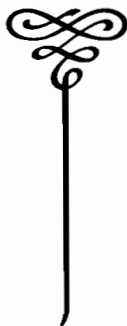
Făurirea unității naționale a avut o înrâurire profundă, pozitivă, asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a a țării, a creat condiții pentru dezvoltarea forțelor progresiste ale societății.

Formarea statului național unitar român, pe vatra strămoșească a statului lui Burebista, a fost opera întregului popor român. Înfăptuirea Marii Uniri din 1918 nu a aparținut unei singure clase sociale sau unui partid politic, ci ea a constituit scopul și acțiunea întregii națiuni române: pentru acest

ideal au acționat cărturarii și marii gânditori ai neamului, toate forțele societății românești.

Eroismul Românilor în lupta pentru desăvârșirea unității național statale a fost apreciat și elogiat atunci și în perioada imediat următoare de conducători și oameni politici din cele mai diferite țări ale lumii. Recunoașterea în repetate rânduri de către marile puteri ale Antantei a principiului autodeterminării popoarelor și a dreptului poporului român la unitate națională și statală, afirmarea înaltelor principii de echitate și dreptate ce urmau a sta la baza organizării postbelice a lumii, toate acestea erau de natură să sporească încrederea României ca și a altor state mici și mijlocii în opera ce urma să o consfințească Conferința de Pace. România aducea spre recunoașterea oficială a acestui for internațional hotărârile istorice ale poporului român, proclamate solemn în adunările plebiscitare, reprezentative, democratic constituite ale maselor largi populare. Tratatetele de pace din 1919 și 1920, Conferința Păcii de la Paris nu au fost în situația de a crea un stat român întregit. Conferința Păcii a fost chemată să dea consacrarea juridică operei maselor populare, prin recunoașterea principiului autodeterminării naționale, căruia poporul român i-a dat expresie concretă, punând comunitatea internațională în fața unui fapt împlinit, așa cum făcuse și la 1859. Dacă Mihail Kogălniceanu era îndreptățit să afirme, referindu-se la unirea Moldovei cu Muntenia din 1859, că «unirea națiunea a făcut-o», cu aceeași îndreptățire se poate afirma despre Marea Unire din 1918 că ea a fost opera întregului popor român, că unirea a fost încununarea victorioasă a luptei seculare a celor mai înaintate forțe ale poporului de pe tot teritoriul străbun al Românilor. «Acest moment epocal din istoria poporului nostru - se afirmă în zilele noastre - a deschis noi perspective, atât dezvoltării forțelor de producție, științei și culturii, cât și afirmării poporului nostru, a aspirațiilor sale de progres, a voinței sale de pace, a hotărârii de a-și făuri o viață demnă, de a trăi în prietenie și colaborare cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii».

ION ARDELEANU

«PROTOCRONISMUL ROMÂNESC»

O idee născută după Marea Unire

Într-un articol din «România Literară» (16, X, 1986. nr. 42), *Profesorii mei de limba și literatura română* de Gheorghe Rădulescu, s-au emis unele opinii despre noțiunea de «protocronism românesc» pusă în circulație acum peste un deceniu de profesorul Edgar Papu. Cum aceste opinii vădese o lipsă de informare regretabilă și conțin și acuzația surprinzătoare că ideea însăși a «protocronismului» ar conține reminiscențe din ideologia «dreptei» interbelice, și că același lucru se poate afirma despre credința într-un viitor strălucit al culturii române, credem necesară o revenire asupra problemei. Ea este cu atât mai necesară cu cât această întârziată intervenție pare a fi așteptat estomparea din memorie a punctelor de vedere și argumentelor autentice ale susținătorilor acestei idei, pentru a li se pune în seamă ceea ce nu au gândit și nu au scris niciodată. Deoarece principala regulă a unei discuții de idei, norma filologică a textelor pe masă, a citatului doveditor, n-a fost respectată, apelăm la un excurs istoric în care trimiterea la texte, adică așezarea discuției de idei la rangul cuvenit, va avea rolul prim. Ideea că Românii n-au stat numai în coada altora (cum împrejurările istorice i-au obligat în trecut de multe ori), așteptând să le cadă sub masă miezurii «civilizației europene» pentru ca numai după aceea să se hrănească și ei cu dumaticatul altora (prin «sincronizare») nu este o idee a extremei drepte românești.

Dacă articolul *Protocronism românesc* prin care profesorul Edgar Papu a zvârlit în actualitatea culturală termenul incendiar a apărut în revista «Secolul XX», nr. 5-6, 1974, ideea însăși și mai ales *metoda de a privi realizările românești în perspectivă universală* nu numai pentru a constata cu amărăciune *cât de în urma altora am sosit noi* («Eminescu, produs tardiv al romanticismului german» - cunoașteți formula!), ci și de a lua act cu bucurie și adesea cu surprindere (obișnuieți cum suntem a ne gândi și a ne vedea numai la coada altora) *că am putut fi noi cei ce am rostit primii un gând, am făurit o oneală, am realizat un ideal politic superior, la care aspirau toate popoarele unei epoci*, această idee este mult mai veche.

Ea s-a născut aproape imediat după primul război mondial, când România devenise realitatea visată de zeci de generații, și piepturile tuturor simțeau un aer proaspăt - care pe unii îi întărea, pe alții îi speria - aerul înălțimilor pe care ajunsese istoria și cultura noastră după un lung și greu urcuș. Atunci s-a îndrăznit, în sfârșit, să se gândească *altfel*, atât ceasul prezent cât și perspectivele de viitor ale culturii românești. Este momentul când Mihail Sadoveanu scoate la Iași (împreună cu G. Topârceanu) «Însemnări Literare», unde, în nr. 16 din 1 iunie 1919, scrie: «Cum forța culturii este rezultatul unei cât mai întinse colaborări, căderea granițelor izolatoare deschide fără îndoială și literaturii noastre posibilități în proporție cu puterile adevărate ale neamului întreg. *Dacă până azi literatura noastră n-a ajuns de însemnătate europeană aceasta se datorește nu numai tinereții ei, ci, credem noi, mai ales trunchierii și sfărâmării la care ne-a supus istoria nemiloasă. Generația jertfită poate nu va apuca această vârstă de aur a literaturii. Totuși, din amurgul zării celei înguste, salută împăcată lumina viitorimei!*».

La fel se rostea Ibrăileanu în rubrica «Săptămâna» ale cărei însemnări au fost adunate apoi în volumașul *După războiu*: «Avem credință că cele două mari acte de covârșitoare însemnătate istorică - unirea tuturor Românilor și dezrobirea țaranului - care au înlăturat toate obstacolele dezvoltării normale și depline a întregului neam și a tuturor forțelor lui vor da și

literaturii noastre, ca și celorlalte manifestări ale energiei românești, un avânt nebănuțit, *care ne va așeza definitiv în rândul popoarelor producătoare de cultură universală*» (După răsboiul, p. 11).

Exponent de frunte al noii «mari generații», care pășea chiar acum pe scenă (*Poemele luminii* de Blaga este salutat în următorul număr - 17 - al «Însemnărilor literare» ca «un volum de cugetare universală. Lucian Blaga l-ar fi putut scrie tot atât de bine la Paris pe cât l-a scris la Sibiu»), Tudor Vianu își amintea de acele clipe privilegiate în următorii termeni: «Îți mai aduci aminte de întâlnirile noastre în redacția «Ideii europene», apoi în salonul lui E. Lovinescu, unde se puneau la cale sumarele «Sburătorului»? Îțeseam de-acasă cu capul doborât de gânduri, uneori după o claustrare de trei sau patru zile, și poposeam în strâmta încăpere din Pasagiul Român, unde pe biroul secretarului de redacție al «Ideii europene» ni se părea că se adună toate firele de legătură ale lumii. Coboram apoi scările pasagiului și, cotind spre dreapta, ne regăseam după câțiva pași în fața locuinței lui Lovinescu. Răsboiul reîntregirii se sfârșise de puțină vreme. *Țara trăia o tinerețe nouă. Ni se părea că datoria noastră este să înălțăm sinteza națională pe un plan de universalitate europeană.* Multe din operele puse la cale atunci și realizate în parte au pornit din acest îndemn» (scrisoarea-prefață către Felix Aderca, în volumul F. Aderca, *descompus*, cu o prefață de Tudor Vianu, «Cugetarea», București, 1945. Peste tot sublinierile ne aparțin).

Aproape două decenii după tipărirea acestei scrisori, același Tudor Vianu spunea: «Problema generației noastre a fost aceea a găsirii *stilului major* al culturii române: vream să ne spunem cuvântul referitor la toate marile probleme ale lumii, să dăm răspunsul nostru, ca reprezentanți ai poporului român, tuturor întrebărilor care frământau lumea».

Aceasta a fost generația lui Blaga, Vianu, Călinescu, Ralea, Camil Petrescu, lângă care va răsări imediat aceea a lui Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Petru Comarnescu, Edgar Papu, Emil Cioran, Constantin Noica.

De la Sadoveanu și Ibrăileanu la cel ce va defini, în 1927, în *Itinerariu spiritual* o «nouă generație» și la autorul *Cântecelor de pierzanie*, cultura română a trăit, în așa-numita «epocă interbelică», un moment hotărâtor în destinul ei milenar. Momentul care, implicând profețiile lui Sadoveanu și Ibrăileanu și aspirațiile generației lui Blaga, Vianu și Călinescu, a ridicat cultura română la condiția de *cultură europeană în toată puterea cuvântului*. Iar în epoca de după cel de al doilea război mondial, prin câțiva «interbelici» ajunși de notorietate mondială, la condiția de *cultură cu audiență universală, capabilă să exercite, la rândul ei o influență notabilă asupra celei mai mari și strălucite culturi europene din «era noastră»*. Fenomenul - de neimaginat cândva - a fost definit, jumătate în serios, jumătate în glumă, de Pietro Ferrua, acum 12 ani, în «*Culture française*» anul 23, nr. 4, 1974, p.6-8, unde, făcând bilanțul prezențelor românești în cultura lui Pascal și Voltaire (articolul se cheama *Presence de Pascal dans l'oeuvre de Cioran*) de la Tristan Tzara, Panait Istrati și Fundoianu la Eliade, Ionescu și Cioran, încheia cu exploziva formulă: «*la France était désormais roumanisée*» (subl. P.F.).

Aceasta a fost ambianța în care s-au născut a doua zi după realizarea idealului național multiseclar, atât simțământul cât și mentalitatea de care vorbea, în iunie 1924, directorul «Ideii europene» Constantin Rădulescu-Motru: «În preajma marilor evenimente care aveau, după credința noastră, să dea o nouă înfățișare morală Europei - Tratatul de la Versailles și Societatea Națiunilor - «Ideea europeană», apărută în iunie 1919, fu cea dintâi afirmare exprimată pe pământul acestei țări că idealurile noastre nu pot fi altele decât cele ale Europei, că noua configurație și noile raporturi politice din Europa Centrală, *ne impun o mentalitate de popor mare, o mentalitate europeană*». (După cinci ani, în nr. 146 din 1-8 iunie 1924).

Ideea și atitudinea ce nu-și găsiseră încă *numele* (aveau să-l dobândească de la Edgar Papu abia peste o jumătate de secol!) dobândesc - și nu întâmplător - prima lor expresie clară în 1925, tocmai în «Ideea europeană»! Este aceeași revistă care în momentul arestării comuniștilor adunați în congresul de constituire a partidului, declanșase o anchetă printre intelectualii, cu următoarele două întrebări: 1. Este legală arestarea comuniștilor noștri în plin și legiuit congres politic? 2. Ce efecte poate avea un asemenea act asupra libertății gândirii și integrității caracterului generației noastre? În răspunsurile d-ruului G. Marinescu, lui N. Iorga

în numărul următor (68 din 6-12 iunie 1924) apar afirmațiile: «Pentru crime de stat poate fi arestat cineva oriunde; pentru simple idei politice, nicăieri»; lui Iuliu Maniu: «Este absolut detestabilă și neconstituțională». «Vom avea efectul cel mai detestabil. Dacă lumea ar fi acceptat acest mod de a proceda, omenirea nu ar fi pe treapta civilizației sale de azi» și al doctorului N. Lupu, care este cel mai lung și mai vehement: «Se urmărește, sunt sigur, uciderea în masă și lent a tuturor elementelor conștiinței ale muncitorimii. Folosindu-se de bolșevicofobia europeană, potențaii noștri, care simt că țara lăsată liberă se va scutura de jugul celei mai ticăloase clase stăpânitoare, și mai folosindu-se și de lipsa de rezistență cetățenească, fac tot felul de lovituri posibile».

Acesta este deci *profilul* și aceasta *orientarea* revistei în care, la 15 februarie 1925, s-a publicat (în nr. 163) *primul text cunoscut la noi, ce dovedește apariția mentalității, atitudinii și metodei ce se vor numi după o jumătate de secol «protocroniste»*. Textul nu e semnat (dar aparține aproape cu siguranță lui Rădulescu-Motru însuși) și sună astfel: «Răsfoind din nou *Teoria noțiunilor* a profesorului I. Petrovici, apărută de curând la Casa Școalelor în ediția a II-a, nu te poți sustrage melancoliei de a constata câtă risipă de muncă și de gânduri fac unii din scriitorii noștri de filosofie tipărind în românește. Un tratat complet de teoria noțiunilor, și mult peste acesta, plin de măsură și de subtilitate, epuizând un anumit punct de vedere, rămâne închis între garnițele noastre înguste, fără puțință de valorificare. *Ceea ce s-a scris la noi aici, acum cincisprezece ani (și se retipărește acum) a apărut la Paris acum câțeva vreme în manualul lui Goblot. Coincidență, evident, și evident onoratoare pentru autorul român, mai ales dacă tratatul lui Goblot ar fi și mai bun decât este. Numai că Goblot circulă - chiar în țara românească -, iar studenții noștri învață din el ceea ce ar fi putut afla de multă vreme din cartea prof. Petrovici».*

Constatarea că valorile produse în decursul secolelor de poporul român pot fi - și sunt de multe ori - *deschizătoare de drumuri*, fie că ele acționează direct și imediat asupra culturii europene (cum a fost cazul lui Cantemir din *Istoria imperiului otoman*), fie că reprezintă numai anticipări rămase fără urmări imediate (în felul fantasticelor caiete ale lui Leonardo da Vinci numite de Blaga «Marea anticipație europeană»), această constatare *s-a impus progresiv, după 1918, unor spirite diferite și venind din direcții diferite*. O anchetă amănunțită ar umple un volum cu asemenea manifestări «protocroniste».

Ne mulțumim aici cu câteva exemple.

În decembrie 1926, aproape doi ani de la textul din «Ideea europeană», care se aplica filosofiei românești, Ion Vinea constata despre Urmuz, în «Contemporanul», că a fost «*un revoluționar discret al literaturii românești și precursor ignorat al mișcării de avangardă, al prozei și poeziei de contrasens, al umorului nou, al liricii liberate de logică și anecdotă din lumea întreagă*». Ei și? ne vor răspunde adversarii protocronismului. Cu ce ne încălzește protocronismul lui Urmuz? Nimeni nu l-a cunoscut atunci, nu l-a recunoscut, deci nu a avut cum să acționeze asupra culturii europene. Importă nu cine emite primul o idee, ci acela care o face dominantă pentru toți, o impune! De acord. Dar iată că tocmai fiindcă a existat Urmuz în literatura română, nerecunoscutul, ignoratul, protocronicul, tot *cultura română* a fost aceea care a impus anticipațiile sale în *cultura universală*. Prin acea sinteză de Caragiale și Urmuz ce se numește *Ionesco*!

În 1930, când Sașa Pană publică, în 300 de exemplare, opera completă a lui Urmuz, Geo Bogza scrie articolul *Urmuz premergătorul*, în care spune: «Sunt mulți acei care nu se îndoiesc că el a fost premergătorul, *cel dintâi de aici și de aiurea* (subl.n.) care din vârful peniței ca de pe o trambulină a făcut primul salt pe o planetă nouă» (*Unu*, consacrat lui Urmuz, anul III, nr. 31, noiembrie 1930).

În 1929, Nicolae Iorga ținea celebrul său curs de «*introducere sintetică*» în Istoria literaturii române și, vorbind despre școala cronicarilor și despre Cantemir, încheia cu cuvintele: «Din Moldova aceasta pe care noi o concepem patriarhală, pleacă uneori forme și se desfac linii de viitor care întrec concepția apuseană» (Vezi ediția din «Arcade» cu postfață de Mihai Ungheanu, p. 143).

Dar primul document integral «protocronist», într-un fel *actul de naștere al protocronismului*, așa cum îl vom regăsi, deplin constituit ca atitudine, ca metodă și în cele din urmă

ca denumire și doctrină la Vladimir Streinu, Tudor Vianu și Edgar Papu (treimea creatoare a acestei direcții în cultura română) este articolul *Pro Caragiale. Paradoxurile unui regizor*, apărut în «Opinia publică» din Iași, la 15 mai 1929 și având ca autor pe Iakob Strenberg, viitorul regizor al celebrului teatru evreiesc din Wilna, care este originar din România, unde a trăit până în 1930. Fiindcă nu putem cita integral acest articol cu totul excepțional, reținem numai pasajul cel mai caracteristic pentru viziunea «protocronistă» asupra fenomenului Caragiale: «*Caragiale s-a dovedit în aceste note (despre teatru n.n.) un precursor al gândirii teatrale moderne, formulate la noi - în acest colț izolat de civilizație - înaintea cugetătorilor și pionierilor teatrului*, bizuit pe viziunea pur teatrală, independentă, opusă literaturii. *Regia românească modernă, împrumutând cu zgârcenie și timiditate unele acorduri din simfonia regiei contemporane rusești sau germane și crezând că utilizează rezultatele unor experiențe străine, nu face decât să se integreze în ritmul prevederilor teatrale ale lui Caragiale (...).* În timpul vieții sale, Caragiale, rătăcind pe la clubul socialist, căuta elemente muncitorești pentru alcătuirea unui teatru muncitoresc. (Și aici, înaintea lui Meyerhold în Rusia și Piscator la Berlin, Caragiale a intuit sensul teatrului românesc).

N-a ieșit nici-o înfăptuire din strădaniile sale. Dar va veni o vreme când și la noi năzuința lui Caragiale va lua ființă reală».

De prisos a mai spune că aceste opinii (pentru a nu mai vorbi de autorii care le susțin) nu fac corp comun cu ideile extremei drepte cu care sunt de altfel contemporane. Textele sunt mai sigure decât amintirile.

DAN ZAMFIRESCU

Inima Patriei

Inima patriei n-are oprire
Ea bate și ziua și noaptea ea bate.
Cuget de soră, răspuns de la frate,
Legate-n întreaga lor fire.

Inima patriei scumpe sfințește
Munții cu ape și șesul cu marea;
Naște și poartă înflăcărarea
Celor ce simt ca și noi - românește.

Inima patriei, clocot de viață,
Roșu ca macul, ploaie de soare,
Ca stropul pierdut, el ustură, doare,
În veci ea asta ne-nvață.

Toate uzinele, grânele toate,
Slova cinstită, flacăra vie,
Brațele demne luptă să știe
Inima patriei în *libertate*.

AUREL D. CÂMPEANU

NOUL PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Rolul important pe care-l joacă dintotdeauna Biserica în viața și cultura Neamului românesc explică atenția cu care Neamul participă la evenimentele deosebite din viața Bisericii, istoria Neamului și a Statului românesc împletindu-se și azi, ca și ieri, cu istoria credinței sufletului românesc.

De fapt Biserica Ortodoxă Română a păstrat, apărât și consfințit unitatea Neamului românesc cu mult înaintea înfăptuirii unității politico statale. Ea a contribuit la formarea unei limbi unitare, cărțile de cult de la Coresi înainte tipărindu-se «pentru toată suflarea românească», unindu-i pe Români în cuget și simțiri, în ciuda hotarelor despărțitoare de frați impuse de împrejurările istorice. Biserica a fost mereu alături de patrioții și cărturarii luminați ai Neamului și a contribuit la împlinirea idealului de unitate națională izvorât din conștiința unității de obârșie, de limbă, de credință și obiceiuri. Ierarhi, preoți și credincioși au militat pentru Unirea Principatelor, pentru ca după aceea Bisericele din Muntenia și Moldova să întărească unirea politică prin unirea lor într-o singură Biserică Română; au sprijinit și chiar luat parte la cucerirea independenței de stat din 1877 pentru ca în 1885 s-o desăvârșească prin dobândirea autocefaliei sau independenței bisericești; s-au pronunțat pentru unirea tuturor Românilor într-un stat unitar național român la 1918 pentru ca apoi să pecetluiască Marea Unire prin unirea bise-

Prea Fericitul Patriarh Teoctist Arăpașu

ricească și formarea unei singure Biserici Românești, ridicată în anul 1925 la rangul suprem de patriarhie.

În fruntea acestei Biserici a fost ales în ziua de 9 noiembrie 1986 și intronizat în ziua de 16 noiembrie Prea Fericitul Patriarh Teoctist Arăpașu chemat la această slujire din scaunul mitropolitan al Iașilor Moldovei.

Prea Fericirea Sa urmează patriarhilor Miron Cristea (1925-1938), Nicodim Munteanu (1938-1948), Justinian Marina (1948-1977), Justin Moisescu (1977-1986), care s-au distins prin afirmarea unității spirituale și naționale a Neamului din spațiul mioritic.

Intronizat după datină de mitropoliții Țării - în prezența reprezentanților clerului și poporului român dreptcredincios, a delegațiilor oficiale ale tuturor Bisericilor și Cultelor din România, ale tuturor Bisericilor Ortodoxe, a Bisericii Catolice, ale unor Biserici Protestante și organizații creștine mondiale - al cincilea patriarh român se arată dintru început continuator al tuturor celor patru predecesori, hotărât să întărească rolul Bisericii în viața națiunii, să afirme contribuția ei în viața culturală românească și în teologia internațională, să promoveze dialogul ecumenic în Țară și în afara fruntariilor ei și să ajute, cu tot ce-i stă în putință, pe fiii Neamului din diaspora.

Prea Fericirea Sa ajunge la cârma Bisericii Românești la patriarhala vârstă de 71 de ani într-un moment de răscruce din istoria acesteia. Învățăământul teologic trece în mâinile unei noi generații de profesori. În Sinod sunt chemate elemente tinere pentru dobândirea unei experiențe necesare mâine. Colecția operelor Sfinților Părinți și a Scriitorilor bisericești se cere continuată. Un Institut ecumenic se cere construit și organizat la București. Momentul internațional actual cere teologiei românești să aducă contribuția sa competentă la soluționarea problemelor ecumenice. Sistemizarea marilor orașe ale Țării solicită găsirea celor mai adecvate soluții pentru păstrarea bisericilor monumente istorice, iar pentru fiii Neamului din diaspora se impune grija cuvenită, dat fiind rolul lor în creșterea bunului nume al Bisericii și al Neamului în străinătate și mai ales în Occidentul de care suntem legați prin originea latină și cultura noastră europeană. Formarea Prea Fericirii Sale la școala mănăstirii și a naționalismului curat ca și experiența excepțională dobândită de-a lungul unei activități de circa o jumătate de secol, desfășurată în posturi de mare și crescândă răspundere ca Vicar al Arhiepiscopiei Iașilor, Episcop Vicar-Patriarhal, Episcop al Aradului, Mitropolit al Olteniei și Mitropolit al Moldovei, sunt o cheazăie a împlinirii idealurilor propuse și a afirmării valorilor Bisericii Române pe planul ecumenismului local, al relațiilor interortodoxe și intercreștine mondiale.

Cuvântarea pe care Prea Fericitul Patriarh Teoctist a ținut-o cu ocazia intronizării în catedrala patriarhală din Bu-

curești este brodată pe idei programatice pentru activitatea de viitor: 1. Rolul național al Bisericii în slujba întregii națiuni și a afirmării valorilor sale specifice; 2. Dialog, înțelegere, pace, ca mod de a concepe relațiile cu celelalte Biserici, Culte și cu lumea; 3. Dragoste pentru toți fiii Neamului, inclusiv pentru cei din afara granițelor țării, frumos exprimată prin cuvintele: «Îmi deschid brațele părintești și îmbrățișez cu întreaga căldură a sufletului meu pe toți credincioșii sfintei noastre Biserici Ortodoxe, atât pe cei de aproape care își împletesc rosturile vieții lor pe străvechea glie străbună, cât și pe ierarhii, slujitorii și credincioșii parohiilor ortodoxe de peste hotare, care păstrează aprinsă cu râvna lor românească candela credinței dreptmăritoare și chipul țării străbune, încredințându-i pe toți de dragostea și prețuirea mea».

Aceste idei-program au fost sintetizate prin adaptarea unei expresii eminesciene «noi ne apărăm *credința* și nevoile și neamul», cu care se exprimă hotărârea de a păstra și cultiva specificitatea noastră creștinească și românească.

Unanimitatea cu care a fost ales de Colegiul Electoral, elogiile aduse la intronizare de reprezentanții diferitelor Biserici, Culte și Organizații creștine mondiale, entuziasmul și dragostea cu care mulțimea credincioșilor l-a întâmpinat în ziua intronizării la ieșirea din catedrală și participarea la istoricul eveniment a marei majorități a preoților reprezentanți ai Comunităților române din Europa Occidentală, S.U.A. și Canada grăiesc despre prețuirea de care se bucură noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române și despre speranțele ce se pun în activitatea patriarhală a Prea Fericirii Sale.

Printre participanții de seamă, ierarhi, ambasadori, oameni de cultură, se afla și Prof. Iosif Constantin Drăgan, care a luat cuvântul ca istoric român de peste hotare, ca mare arhont referendat al Patriarhiei Ecumenice și ca președinte al activei Fundații Europene Drăgan.

Urăm noului patriarh al Românilor ani mulți, cu activitate rodnică, spre binele Neamului și al Bisericii sale.

T. V. BĂDESCU

ELIADE

Continuare din numărul precedent

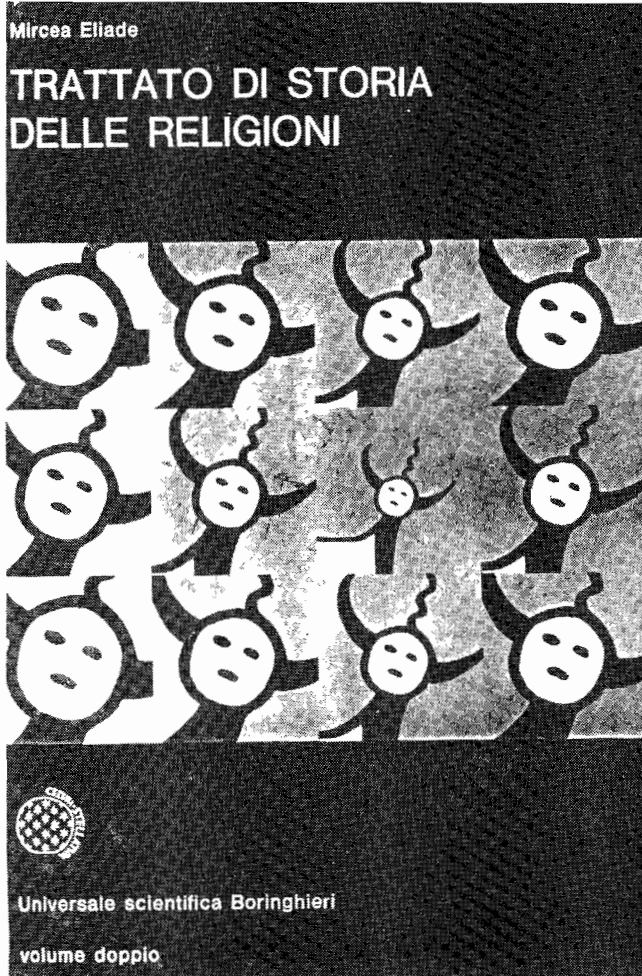
Creștinismul apare astfel ca religia cea mai perfect adecvată omului modern, adică omului care a desființat «veșnica reîntoarcere» și a înlocuit-o cu ideea timpului de evoluție continuă. Există aici o bază demonstrativă, dezvoltată de filosof cu cea mai perfectă logică. Creștinismul este, prin excelență, religia «omului căzut», care numai prin ideea de Dumnezeu își poate răscumpăra această cădere care l-a aruncat în istorie. Dacă în alte lucrări ale sale, Eliade raportează central fenomenul religios la societățile arhaice, sau și la unele reminiscențe mai noi, dar tot de proveniență tradițională, de astă dată raportarea se face direct la lumea modernă. Ideea sacrului apare nu numai ca o însușire a începuturilor și a firelor călăuzite de tradiție, ci și ca unică soluție pentru actualitate.

Nici un aspect al fenomenului religios n-a fost ignorat sau tratat doar tangențial. Pentru studiile comparative, el a avut nevoie de o uriașă erudiție, care îl arată deplin competent în orientalistă, în filosofia miturilor, în filosofia istoriei și a culturii, în teologie, în disciplinele inițiatice și în cele parapsihologice, în literatură, folclor și lingvistică, în sociologie. Erudiția sa a hrănit una din cele mai vaste și mai originale gândiri asupra fenomenului religios în lumea modernă. Și dacă l-am confruntat la început pe Mircea Eliade cu un gânditor mai vechi decât el, cu Rudolf Otto, pentru simetria demonstrației se cuvine să-l comparăm, în final, cu un gânditor mai nou decât el, cu Claude Levi-Strauss. Preocuparea principală a acestuia din urmă este antropologia, pe care o supune metodei structuraliste. Deși prima sa lucrare apare în 1948 (*La vie familiale et sociale des indiens Nambikwara*), urmată de alte patru mari lucrări, nu s-a făcut totuși cu adevărat cunoscut decât peste un deceniu, când publică *Anthropologie structurale*, în 1958, cartea sa fundamentală.

Încă de la începutul activității sale, gânditorul este preocupat de problema miturilor. Nu se consacră însă exclusiv acestui domeniu decât între anii 1964-1971, când apar pe rând cele patru mari volume de *Mythologiques*. El dă o sinteză definitivă asupra mitului abia în ultima lucrare, *Anthropologie structurale - deux* (Paris, 1973). Aici este integrat vastul capitol care poate să formeze singur o carte, intitulat *Mythologie et rituel*.

Privitor la mituri, Levi-Strauss apără punctul de vedere structuralist împotriva acuzației ce i se aduce pe toate planurile de pur formalism. Studiarea formei, susține polemic autorul, spre deosebire de aceea a direcțiilor formaliste, cuprinde implicit în structuralism și materia sau conținutul obiectului cercetat. Recunoaștem că Levi-Strauss are dreptate, dar numai în principiu. Nu se poate tăgădui că structuralismul reprezintă mai mult decât simplu formalism. Dar cât de mult, și până la ce grad? Rămâne să vedem *în ce fel* se află cuprins și conținutul unui fenomen, dincolo de forma lui. Ori, tocmai aici ne dăm seama că structuralismul n-a atins dimensiunile sondajului realizat de Mircea Eliade. Și în privința materiei sau conținutului mitic, metoda structuralistă răspunde la întrebarea *cum* în mod exhaustiv. Sub acest raport nu se poate merge mai departe. El rămâne mut la întrebarea *ce?*, asupra căreia intențiile și desvoltările lui Mircea Eliade se dovedesc nefăcute. Pretenția structuralismului de a ajunge prin *cum*, la *ce* și *pentru ce*, mi se pare doar foarte parțial întemeiată. Plecând numai din afară, oricât de metodic, de pătrunzător și de ingenios ai proceda, nu poți ajunge până la cele mai secrete colțuri ale conștiinței, adevărata generatoare a atâtor fenomene fundamentale în ansamblul orientării umane. De acest fapt și-a dat seama cu o largă anticipație Mircea Eliade, atunci când l-a părăsit pe profesorul Dasgupta și a vrut să se piardă în masa inițiativă hindusă. A vrut, cu alte cuvinte, să experimenteze direct lăuntricul fenomenului

religios. Uriașă sa erudiție nu este decât confirmarea, explicitarea și dezvoltarea unui lucru *știut* din propria sa trăire. Obiecția eventuală că din experimentarea unei singure zone religioase nu se pot scoate legi generale rămâne cu totul neconvingătoare. Experiența hindusă a lui Mircea Eliade i-a creat principalul nucleu de certitudine lăuntrică, pentru a-l dirija către inducerea unor legi generale. De fapt, tot asupra unor zone izolate se fixează descriptiv și structuralismul, în speță și Levi Strauss. Numai că Mircea Eliade ancorează direct în celula lăuntrică a acestei zone, în timp ce structuraliștii o descriu exclusiv din afară, după semne și simboluri exterior manifestate.

Levi-Strauss se oprește la privirea izolată a regiunii unde s-a dezvoltat mitul care va intra în obiectivul cercetării sale. Studiază adică amănunțit geografia, topografia, clima locului, așezările omenești cu numirile lor, ocupația periodică a locuitorilor, relațiile sociale dintre membrii unui trib, dintre rude, sexe etc. După această pregătire apercceptivă, autorul rezumă narațiunea mitului isvorât de acolo, în care surprinde existența a patru nivele: geografic, economic, social și cosmologic, fiecare purtând anumite indicii, ce se leagă apoi integral între ele.

Într-o asemenea narațiune mitică, Levi-Strauss deosebește *secvențele* și *schemele*. Primele alcătuiesc elementul mișcător, a cărui dinamică decurge succesiv, iar ultimele fundalul permanent sau matricea în care are loc acea mișcare. Secvențele, în motricitatea lor, devin deținătoarele unor legături ale orientării spațiale, ce se îmbină în diferite configurații: Nord, Sud, dreapta, stânga, sus (munte), jos (șes), apă, pădure. Ele cuprind totodată și alte indicii, grefate asupra permanenței schemelor. Privesc, astfel, ocupația locuitorilor după anotimpuri și după natura locurilor, rolul bărbatului, al femeii, căsătoriile, raporturile de rudenie, raporturile dintre domeniul natural și cel supranatural. După cum se vede, *secvențele* au ca un fel de fundal de orchestră *schemele*, alcătuite din cele patru nivele, în mediul cărora decurge desfășurarea mitului. Tot ca într-o structură simfonică, secvențele și schemele coincid la urmă în acorduri concludive.

Levi-Strauss confruntă între ele diferite variante ale aceluiași mit, urmărind evoluția coborâtoare a fenomenului, până la treptata sa dispariție din aria mitică. De la forma primă, mitul evoluează către expresii tot mai degradate, până se pierde integral și degenerază în simplă legendă sau narațiune laică. El pleacă numai de la cazuri particulare, de unde induce legi generale.

Toate acestea îndreptățesc poziția polemică a lui Levi-Strauss, când combate vederile care confundă structuralismul cu simplul formalism. Desigur, cercetările sale ating și mitul, de unde pot fi deduse forme certe de trăire religioasă. Totuși, deși structuralismul ne instruește asupra multor date prețioase și exacte în legătură cu această trăire, nu ne poate spune ce este ea, în esența sa cea mai intimă. Există o zonă de inefabil care scapă schemelor structuraliste. Ori, tocmai de aceea Mircea Eliade, cu intuiția directă a hierofaniei, rămâne neîntrecut.

Istoria credințelor și ideilor religioase (1976-1983) exprimă definitiv vocația universalității, întemeiată pe credința în om și pe credința omului, așa cum s-a subliniat cu deplină îndreptățire. Ea reprezintă concluzia unei vieți de cercetări aprofundate. Elemire Zolla arată cum Eleusi dispăre pentru a fi substituită de legenda creștină a Sfintei Demetra, de care se vorbește și în timpurile noastre, ca de o femeie greacă căreia turecii i-au răpit fiica. Eliade se referă la un straniu episod petrecut la începutul anului 1940 și menționat de presa ateniană: La o stație a autobuzului Atena-Corint a urcat o bătrână cu ochi mari, extrem de vii, care nu avea bani pentru a plăti biletul. Controlorul a făcut-o să coboare în stația următoare, la Eleusi. Dar șoferul n-a reușit să mai pună mașina în mișcare. Bănuind că există o legătură misterioasă între bătrână și pana de motor, călătorii au făcut o colectă și au plătit biletul bătrânei. Aceasta s-a suit din nou în autobuz și, ca prin farmec, motorul a început să funcționeze. Dojenind călătorii, bătrâna le-a spus: «Ar fi trebuit s-o faceți de îndată, nu să vă zgârciți. Pentru felul în care vă duceți viața, veți fi pedepsiți. Vi se vor lua iarba și apa!» Nici bine nu s-a sfârșit blestemul, că bătrâna a și dispărut. Nimeni n-a văzut-o coborînd...

Că miturile vechi se convertesc în mituri noi, cam aceasta pare a fi concluzia filosofului și scriitorului Mircea Eliade care, în ultima parte a creației sale literare, descrie țara sa de baștină proiectată pe un fundal fantastic. Personajele, ca și epocile prezentate în chip simultaneist și sincron pătrund în spațiul legendelor, pentru a explica mai bine fenomene ale realității prin cheia miturilor universale.

Când creația populară tace sau este alterată de vicisitudinile vremii, relevarea istoriei sacre și profane printr-o optică modernă, care poate să atingă cele mai tainice origini, devine nu numai o sursă de înțelepciune, ci și o consolare sufletească în fața unui viitor arogant și amenințător.

I.C. DRĂGAN

«DEBARCAREA LUI CHURCHILL ÎN BALCANI» ȘI CRUCIFICAREA ROMÂNIEI

Scriu aceste articole în legătură cu pierderea independenței României ca urmare a celui de al doilea război mondial cu inima strânsă. Îmi dau seama că Românii din țară sunt preocupați de «liberarea țării», de «liberalizarea regimului», de nevoile de toate zilele și de emigrare în Occident. Românii din exil, cu excepția câtorva romantici, se interesează în primul rând de situații și comitete, de pâinea de toate zilele și de afirmarea propriei personalități prin polemici și insulte.

Și unora și altora li se pare că asemenea articole nu mai interesează pe nimeni și că prețiosul spațiu al unui ziar de exil se poate utiliza mai bine vorbind de politica de urmat pentru dezrobirea țării și de probleme actuale. Dacă totuși perseverez în a lua în discuție nenorocirea țării în lumina documentelor secrete, azi accesibile, o fac pentru a restabili un adevăr istoric falsificat, pentru a explica cum și ce s-a întâmplat, cum ne-am pierdut țara. În același timp, consider că noi, cei din exil, având libertatea totală de exprimare și accesul la arhivele militare și politice ale Alianților, avem datoria de a lăsa Istoriei de mâine a României întregul și purul adevăr.

ILUZII TRAGICE: «DEBARCAREA ALIAȚILOR ÎN BALCANI»

Când a apărut cartea mea *L'Europe de l'Est trahie et vendue* (Ed. Pensee Universelle, Paris) în care prezentam, în lumina ultimelor documente ultrascrete, tragicele greșeli făcute de Churchill și Roosevelt în cursul celui de al doilea război mondial, câțiva Români din exil, improvizați istorici, critici și experți militari, strategii din cap până-n picioare, au sărit să mă critice și să ia apărarea politicii lui Churchill. Compatrioții noștri pretindeau, nici mai mult nici mai puțin, că «Churchill a voit o debarcare în Balcani, ca să taie drumul Rușilor în Europa și să-i mențină în propriile lor fruntarii».

Rostul acestui articol nu este de a da acestora posibilitatea să-și revizuiască opiniile și să-și pună «erudiția» la punct, ci de a spulbera o dureroasă legendă, ce a făcut un imens rău țării în politica urmată după cel de al doilea război mondial și care persistă și astăzi în cercurile admiratorilor lui Churchill. Pentru aceștia genialul Churchill ar fi văzut la timp pericolul bolșevizării Europei și ar fi încercat să-l evite propunând o debarcare a Alianților în Balcani.

Această teză este complet falsă. Legenda a fost creată post mortem de premierul britanic, pentru a-și acoperi propriile greșeli ce au dus la pierderea Europei de Răsărit, la dezechilibrul mondial și la săparea mormântului Lumii libere. În ce privește țara noastră, legenda «debarcării în Balcani», pusă în circulație încă din 1942, a alimentat nu numai discuțiile de cafea de la Capșa din București, ci a devenit o cheie de boltă în formularea întregii politici românești, atât a guvernului Mareșalului Antonescu, cât și a întregii opoziții în frunte cu Iuliu Maniu și Brătianu.

Însăși tragedia de la 23 August 1944 este direct legată de această mistificare, de această legendă.

Pentru cei ce nu au citit cartea mea, nici ediția franceză, nici pe cea engleză, țin să precizez că în capitolul 23 eu afirmam, pe bază de documente zdrobitoare, că *niciodată Churchill nu a intenționat «să taie drumul Rușilor în Europa»*, pentru că, dacă s-a discutat - cum era firesc - a debarcare aliată în Balcani, ea ar fi urmat să se facă mână în mână cu Rușii. De la apariția cărții, alte documente ultrascrete au fost declassificate, au apărut alte lucrări și astăzi sunt în măsură să adâncesc problema «debarcării».

UN SCURT REZUMAT ISTORIC SE IMPUNE

După ce armatele Axei au atacat Uniunea Sovietică, la 22 iunie 1941, Stalin a cerut Englezilor crearea imediată a unui al doilea front de război, în Europa. În principiu, deschiderea acestui al doilea front era decisă pentru anul 1942. Întrucât după intrarea Statelor Unite în război Churchill se opune din răspuțeri oricărei debarcări în Franța în 1942, așa cum cereau și Americanii, el pleacă la Moscova și explică lui Stalin imposibilitatea debarcării în Europa și planul debarcării în Africa. Statul Major american a întocmit planul debarcării în Franța, pentru anul 1943, dar Churchill se opune din nou, așa că debarcarea are loc numai în iunie 1944. Această amânare a deschiderii celui de al doilea front a fost aspru criticată și de Stalin și de Americani.

Nedebarcarea în Franța în 1943 a făcut și obiectul unui interesant studiu al istoricului englez John Grigg, publicat sub sugestivul titlu *The Victory that newer was (Victoria ce nu a fost niciodată: 1943)*. În cartea sa, publicată în Editura Methuan în 1985, istoricul englez demonstrează cu documente zdrobitoare și cu ajutorul unei analize eminente că «războiul putea fi terminat victorios încă din 1943», dacă Churchill ar fi acceptat debarcarea în Franța. După John Grigg, Hitler putea fi învins la acea dată mult mai ușor decât în iunie 1944 și războiul ar fi fost scurtat cu doi ani. Ceva mai mult, o debarcare în 1943 ar fi împiedicat pierderea Europei de Răsărit și promovarea Rusiei ca mare putere și ar fi salvat, în mare măsură, și masacrarea Evreilor din Europa.

CONFERINȚA DE LA QUEBEC

După Conferința de la Casablanca din ianuarie 1943, la care Roosevelt a decretat aberanta clauză a «capitulării necondiționate», șefii militari aliați se văd întâi în luna mai 1943 la Washington (Conferința Trident) și apoi în august 1943 la Quebec, pentru a definitiva planul și strategia debarcării.

Din partea Americanilor, generalul Marshall susține o debarcare peste Marea Mânecii în Franța și o confruntare directă și de front cu armatele germane. Din partea Englezilor, șeful de Stat Major, generalul Brook, susține că o asemenea debarcare este prematură și că ea nu trebuie făcută decât după slăbirea Germaniei printr-o tactică indirectă: războaie periferice, bombardamente intense, război politic și economic, subversiune, sabotaj, mistificare, dezinformare, crearea de revolte și revoluții în Europa ocupată de Germani. Englezii erau preocupați să elibereze Mediterana, pentru a asigura drumul Imperiului Britanic.

Aceste două teorii diametral opuse au dat naștere la furtunoase discuții militare. Roosevelt nu a reușit să-l convingă pe Churchill și s-a decis ca debarcarea să se facă în Franța, în Normandia, în luna mai 1944. Piruieta de 180 de grade a lui Churchill, care a abandonat punctul de vedere oficial al propriului său Stat Major, a stupefiat pe generalul Brook: «Nici un minut nu a realizat el (Churchill) ce însemna pentru mine schimbarea sa de strategie; în plus, nu mi-a exprimat nici cea mai mică simpatie, nici un regret pentru schimbarea părerilor sale și abandonarea întregii strategii oficiale engleze». Admiratorii lui Churchill ar face bine să citească *Memoriile* generalului Brook, pentru a-i descoperi cinismul.

Admiratorilor români ai lui Churchill, mai ales din Anglia, le recomand câteva lucrări interesante și instructive. Ele nu sunt scrise de un Român pribeag ce și-a pierdut țara din cauza greșelilor «genialului» Churchill, ci de somități engleze și americane ce au avut curajul să spună cu glas tare că atât Roosevelt cât și Churchill au pierdut pacea după ce eroicele lor popoare au câștigat războiul.

S-a pretins chiar de Churchill că declarația lui Roosevelt de la Casablanca, de la 24 ianuarie 1943, asupra clauzei capitulării necondiționate ar fi fost o decizie spontană a președintelui american și că el a rămas «împietrit» când a auzit-o. Adevărul este cu totul altul. Churchill își creează și aici legenda, ca să-și acopere imensele răspunderi și greșeli. Clauza capitulării necondiționate fusese discutată în prealabil cu Roosevelt și ceruse chiar aprobarea Consiliului de miniștri britanic, printr-o telegramă, iar Cabinetul a aprobat-o. Ceva mai mult, la banchetul ce a urmat Conferinței de la Casablanca Churchill însuși a propus un toast «pentru Capitulara necondiționată» și a aprobat ca acea conferință să se cheme «Conferința capitulării necondiționate». Așa scriu istoria învingătorii și așa sunt cloroformizați admiratorii români, ca și cei străini, ai lui Churchill. Dar s-au găsit și alții care au criticat, și încă foarte aspru, politica lui.

În Anglia, Lordul Hankey, în *Politics: trials and errors*, critica nu numai clauza capitulării necondiționate ce a prelungit războiul cu toate ororile lui, ci și constituirea Tribunalului de la Nurenberg, procedura și deciziile lui. Istoricul american Hanson W. Baldwin, în *Great Mistakes of the War*, este tot atât de sever. El dă și o informație suplimentară: «serviciile de informație militare au redactat o notă în care au subliniat pericolul prezenței armatelor sovietice în Balcani», dar nota a fost aruncată la coș, ca lipsită de interes. Aceleași critici severe formulează istoricii militari Dupuy și Dupuy, precum și istoricul Chester Wilmont, în *Lutte pour l'Europe*.

Dar cea mai virulentă critică a politicii celor doi șefi o face generalul J.F.C. Fuller în cartea sa *The Second World War*, în care el e categoric: războiul putea fi terminat în vara lui 1943, regimul nazist lichidat de armata germană și Europa de Răsărit salvată de bolșevism. Cităm numai un paragraf: «Nebunia capitulării necondiționate, concepute de Roosevelt și de Churchill, la Casablanca, a angajat Statele Unite și Marea Britanie în cea mai absurdă și mai aberantă campanie tactică și strategică din tot timpul războiului».

Eminentul critic militar Basil Liddell Hart, autoritate de necontestat în Anglia în materie militară, scrie: «Capitularea fără condiții a fost, cu siguranță, cea mai nenorocită din toate formulele politice din cursul celui de al doilea război mondial. Ea a prelungit războiul, a mărit imens pierderile în oameni și în material și, ceea ce este și mai grav, a distrus echilibrul de forțe în Europa, dând preponderență Uniunii Sovietice pe acest continent». Reamintesc că și în timp ce Churchill obliga poporul german să lupte și să moară până la unul, din cauza imbecilei clauze de capitulare necondiționată, Stalin oferea poporului german prietenia și indulgența sa și încerca să-l capteze: «Hitlerii vin și trec, dar poporul și statul german rămân, pentru că sunt eterne». Era un afiș placardat pe întreg teritoriul german ocupat de armatele roșii.

MILITARII ALIAȚI ȘI «DEBARCAREA ÎN BALCANI»

S-a confundat adesea insistența Englezilor de a angaja o campanie în Mediterană cu o «debarcare în Balcani», după cum s-a confundat și «alternativa Viena» cu acea debarcare. Astăzi avem o întreagă serie de lucrări istorice, politice și militare, care lămuresc problema și risipesc credința falsă a intenției lui Churchill de «a tăia drumul Rușilor în Europa».

Feldmareșalul Alanbrooke, fost șef de Stat Major Imperial timp de patru ani, aduce prețioase informații asupra problemei în discuție în jurnalul sau diariul comentat și completat de David Frasez într-o lucrare apărută acum doi ani. Aflăm astfel că militarii englezi au insistat pentru o campanie în Mediterană pentru a lichida Italia (Sicilia), insula Rodos, Insulele Egee și Dodecanezul. Rațiunea acestei strategii propuse Americanilor era simplă. După ocuparea Nordului Africii se asigura linia Imperiului Britanic - Suez - Gibraltar, pentru transportarea materiilor prime și a vaselor de război necesare atât pentru debarcarea în Franța, cât și pentru retrimiterarea lor în Pacific. Era o politică constantă a Englezilor aceea de a asigura drumul Imperiului Britanic.

De altfel, după debarcarea în Italia, Nemții s-au lăsat și ei înșelați de teoria debarcării în Balcani și au stabilit linia frontului în sudul Romei, tocmai pentru a împiedica, ulterior, o atare debarcare. Alanbrooke susținea cu tărie un ajutor masiv guerilei din Iugoslavia. Din corespondența lui cu gen. Wilson, azi vedem că nu a propus niciodată o debarcare propriu-zisă în Balcani, considerând-o inutilă. După Conferința de la Teheran șeful de Stat Major știa că Balcanii erau considerați de Stalin teritoriul său. El nu era dispus să aprobe nici o campanie care ar fi putut să aducă trupe aliate în teritoriile pe care și le-a rezervat să le comunizeze. El avea încă din noiembrie 1943 idei bine definite asupra guvernării Balcanilor după război «și acestea ar fi însemnat chiar încorporarea totală a acestor țări în Uniunea Sovietică». Acest lucru devenise atât de evident încât, încă din 1 iulie 1944, Churchill scria într-o telegramă către Roosevelt că intențiile lui Stalin, pe termen lung, sunt să aibă mână liberă în Europa de Est, de Centru și de Sud. Marele Stat Major Imperial a văzut pericolul din vreme. În zadar au atras militarii atenția Foreign office-ului că singura putere victorioasă în acest război va fi Rusia.

Alanbrooke scria în jurnalul său, la 27 iulie 1944: «Germania nu mai este puterea dominantă în Europa. Este Rusia. Ea are enorme resurse și nu va întârzia să devină inamicul principal al nostru, în 15 ani». Cuvinte profetice aruncate la coș de Eden: «Apparently, the FO could not admit that Russia might, some day, become unfriendly». Convins că politica personală a lui Churchill, din 1943 înainte, duce la lichidarea Imperiului Britanic și la pierderea păcii, șeful Statului Major a avut ieșiri de o violență nemaipomenită contra primului său ministru. Astfel, când numai cu trei luni înainte de debarcarea în Normandia, la 18 martie 1944 Churchill a ordonat ofițerilor, cu de la sine putere, să studieze debarcarea în Portugalia, nu în Franța, Alanbrooke i-a strigat: «Dacă îți închipui că ai să faci invazia Europei traversând Pirineii, atunci ești mult mai nebun decât te-am crezut». (p. 398).

Când sănătatea lui Churchill a început să lase de dorit și povara anilor a început să se arate și să se manifeste în politica sa, Alanbrooke a notat în jurnalul său din 15 august 1944: «Simt că noi am ajuns la un stadiu în care pentru binele nației noastre și pentru propria lui reputație, ar fi o binefacere dacă el (Churchill) ar dispărea din viața noastră publică. Ar fi o tragedie să-și păteze trecutul prin acțiuni idioate în cursul unui inevitabil declin de senilitate, care a început încă de anul trecut. Personal eu am găsit imposibil să lucrez cu el în ultimul timp și sunt plin de îngrijorare gândindu-mă în ce ne mai poate băga mâine». Este dureros să-l auzim pe ofițerul căruia Anglia îi datorează câștigarea războiului lăsând posterității această părere teribilă despre Churchill. Observ numai că jurnalul său a fost scris la 15 august 1944, cu numai două luni înainte de plecarea lui Churchill la Moscova, la 9 oct. 1944, ca să cedeze lui Stalin Europa de Răsărit, crucificând și Neamul Românesc din nou.

«Debarcarea în Balcani» se confundă adesea și cu intenția lui Churchill de a ajunge la Viena cu o debarcare în Balcani. Atât Memoriile sale (adică ale celor opt profesori de la Oxford și Cambridge ce au lucrat la ele) cât și documentele militare arată astăzi că ideea lui Churchill și studiile militare făcute se refereau la o campanie prin Triest (după căderea Italiei) - Liubliana - Graz - Viena și Bratislava. Nici vorbă de Balcani, de România sau Ungaria. Alternativa Viena a fost refuzată de Roosevelt, de militarii americani și chiar de Englezi. Ea a rămas visul generalului Alexander.

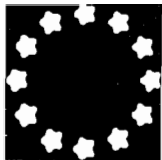
În ceea ce privește Yalta, Alanbrooke nu a fost deloc surprins. Ea a devenit mormântul libertății, democrației, liberei determinări a popoarelor. Ea este sinonim cu trădarea, cu naivitatea puterilor occidentale, cu indiferența lor în fața brutalității, cinismului și machiavelismului sovietic. De fapt încă de la Conferința de la Quebec din 1943 el a atras atenția asupra pericolului Uniunii Sovietice, al comunismului planetar, a necesității de a avea un program politic pentru a împiedica promovarea Rusiei ca mare putere, dar nimeni nu l-a ascultat.

Spre sfârșitul războiului, Churchill și-a dat seama de dezastru, într-una din furtunoasele sale ieșiri a strigat: «We shall finish with the barbarians in the heart of Europe» (O să sfârșim cu barbarii din inima Europei). În explorarea acestei idei a mers atât de departe încât la 24 mai 1945, după terminarea războiului, a cerut lui Brooke, ca Statul Major să facă imediat un studiu asupra posibilităților de a ataca pe Ruși înainte ca forțele anglo-americane să fie demobilizate, în cazul când Rușii devin prea agresivi. Brooke a râs de el, dar a notat în jurnalul său că nu mai este nici-o îndoială că Rusia este, de acum încolo, autopoternică în Europa.

Mai semnalez și aprecierile lui Alanbrooke asupra actului de la 23 august 1944 de la București. Iată ce zice el în raportul prezentat la Conferința din 10 septembrie 1944 (Octagon) din Canada: «Trecerea României de partea Alianților a dat Rușilor un imens avantaj și se prea poate ca ei să intre la Belgrad și Budapesta, poate chiar la Viena, înainte ca Alianții să pătrundă linia Sigfried. Oricât de dorită ar fi această incursiune rusă din punct de vedere militar, efectele ei politice în Centrul și Sud-Estul Europei vor fi catastrofale».

Să găsim aici o explicație a negarantării de către Englezi a condițiilor de armistițiu oferite de Stalin Mareșalului Antonescu? Să fi vrut ei ca România să reziste cât mai mult Rușilor pentru a proteja Grecia și a da timp Anglo-Americanilor să ajungă înaintea lor la Viena? Este o posibilitate, o ipoteză. Dar ce tragice greșeli au fost comise!

NICOLAE BACIU

GÂNDURI PE TEMA BASARABIEI de Onisifor Ghibu

Continuare din numărul precedent

Continuare din numărul precedent

215. Tot mai des răsună pretutindeni glasuri care evocă stările de spirit din Basarabia anilor 1917-1918, la care trebuie să se revină dacă țara mai vrea să rămână în hotarele ei statorite în 1918 și recunoscute de Conferința de Pace de la Paris din 1919.

216. Activitatea deputaților basarabeni în Parlamentul României între anii 1910-1940.

217. Invocând la diferite ocazii activitatea dezinteresată de la 1917-1918 a Ardelenilor, se fac dese amintiri în Parlament, prin congrese și prin presă despre prestigiul general al Ardealului, menit să însănătoșeze întreaga viață publică a României Mari și - inclusiv - a Basarabiei.

218. Anumiți oameni politici basarabeni se îndreaptă în mod concret spre Ardeal și fac legături cu Partidul Național Ardelean, de la care se speră însănătoșirea Basarabiei, pornită spre totală decădere.

219. În același timp se încearcă o redresare, prin propriile forțe ale Basarabiei. Apare la Chișinău, în ziua de 9 aprilie 1924, gazeta «Lumina Poporului», având în frunte pe cei mai de seamă reprezentanți civili, bisericești și militari ai provinciei. Program bun. Dar gazeta se oprește îndată după apariția primului număr. Duhul diabolic al câtorva «frunțași» basarabeni distruge orice inițiativă.

220. Nu mai apre nici merituosul «Cuvânt Moldovenesc» al lui P. Halippa. Proprietarul lui l-a vândut Partidului Liberal, care credea că, prin achiziționarea vechii gazete cu nume bun în rândurile poporului basarabean, va câștiga pentru partid și sufletul acestuia.

După încercări zadarnice în acest sens, vrednicul opaiț moldovenesc își încheie, în chip jalnic, activitatea.

221. O încercare de colaborare ardeleano-basarabească în cadrul revistei «Societatea de mâine» din Cluj (Realizată de O. Ghibu care a făcut parte, de la fondare, din colegiul de redacție a acestei publicații, n.red.). În 1924 colaborează la această revistă Basarabeni N.N. Alexandri, P.N. Halippa, Dr.D. Ciugureanu, D. Bogos, C. Popescu și T. Jireghie. Totuși, încercarea n-a durat decât un timp destul de scurt, din cauza Basarabenilor.

222. În schimb, gazetele de partid se supralicitează în căutarea de soluții mântuitoare. Deosebit de caracteristic este faptul că toate, fără excepție, ajung să recunoască starea deplorabilă în care a ajuns Basarabia după perioada ei de minunată înflorire din anii 1917-1918. Toate oftează după acele vremuri, fără a fi însă în stare de a găsi formula concretă de îndreptare. Nu sunt în stare să se mai ridice peste barierele de partid și să pornească spre o acțiune eroică.

Să se vadă în această legătură de idei *Anexe* (referitoare la vocile de presă și declarațiile unor personalități în legătură cu activitatea culturală a Ardelenilor în Basarabia, n. red.), care, toate, se rezumă în dorința de a relua firul început la 1917 de pribegii ardeleni din Basarabia, care au făcut cea mai binecuvântată politică: aceea a iubirii curate de neam și de cultură, a dezinteresului personal și a jertfei pentru idealurile supreme ale neamului.

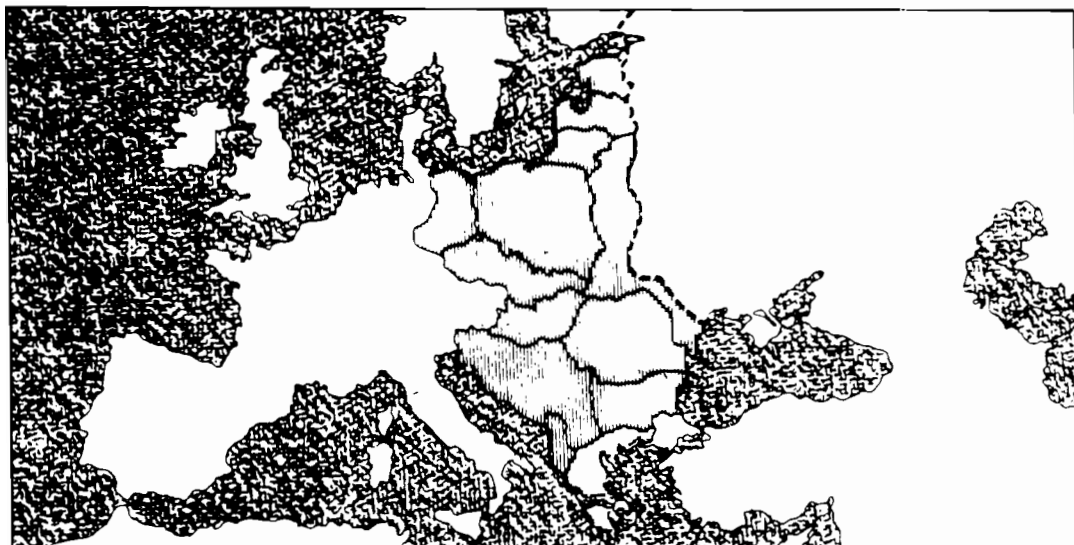
223. La 1925 apare la Chișinău o carte despre Chișinău, datorită lui Șt. Ciobanu, care-i dedică un exemplar lui O. Ghibu «cu sentimente de prietenie». Printre altele, se afirmă că «în Chișinău, unde revoluția din 1905 nu s-a manifestat prin nimic altceva decât printr-un program antievreesc în întreaga Basarabia», în schimb la 1917 «se concentrează aici toate forțele naționale moldovenești, care, *ajutate de câțiva Români din Ardeal* (subl. autorului), Bucovina și Regat, duc luptă grea pentru înfăptuirea idealului național». În Chișinău «încep să se tipărească mai multe gazete și reviste românești, cum a fost *Ardealul* și *România Nouă*. În prezent, Chișinăul are o singură gazetă zilnică, *Dreptatea*, în schimb are șase ziare zilnice rusești, sprijinite de politicienii locali».

224. La rândul-i, *Dreptatea* din Chișinău - organul celui mai puternic partid din Basarabia -, cu toată «reorganizarea» sa spectaculară își încheie și el activitatea, făcând în ultimul său număr, apel la bunăvoința celor șase ziare rusești locale, să publice ele câte un articol în limba românească.

225. După încercarea ratată de a vindeca rănilor Basarabiei, fie prin inițiative locale, fie prin înfrățirea cu Ardealul politic, reprezentat prin Partidul Național de sub conducerea lui Iuliu Maniu, mitropolitul Gurie pleacă personal în Ardeal, să solicite sprijinul acestuia, nu prin politică, ci prin cultură.

226. La Congresul extraordinar al Asociațiunii Astra, care a avut loc la Câmpeni, în prezența președintelui de onoare al acesteia, Regele Ferdinand I, mitropolitul Basarabiei îi cere, cu glas înalt, ca acesta să trimită Astra și în Basarabia, spre a duce acolo, în locul politicii, cultura mântuitoare a toate. Regele Ferdinand a subliniat din parte-i cuvintele arhipăstorului Basarabiei, adresându-se primului-ministru al țării: «Auzi, domnule Brătianu? Mai puțină politică și mai multă cultură!», iar președintelui Astei: «Desigur, trebuie să mergeți și în Basarabia!»

227. De reținut și faptul care a avut loc în același an, 1924, relatat de avocatul de la Orhei, Cezar Stoica, cu prilejul pelerinajului în Ardeal al unui mare număr de Moldoveni, printre care mulți din Basarabia; ca delegat al acestora din urmă a apelat la vechea Asociație Astra, ca să-și îndrepte atenția către Basarabia, reluând firul început la 1917, dar întrerupt la 1918, al dlui prof. O. Ghibu. (cf. *România Nouă*, 24 iulie 1926).

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii -

SUMARUL

Ion Ardeleanu, <i>Marea Unire din 1918</i>	1
Dan Zamfirescu, « <i>Protocronismul românesc</i> ». <i>O idee născută după Marea Unire</i>	5
Aurel D. Câmpeanu, <i>Inima Patriei</i>	8
T. V. Bădescu, <i>Noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române</i>	9
I. C. Drăgan, <i>Eliade (Continuare din numărul precedent)</i>	11
N. Baci, « <i>Debarcarea lui Churchill în Balcani</i> » și <i>crucificarea României</i>	14
Onisifor Ghiu, <i>Gânduri pe tema Basarabiei (nr. 215-227)</i>	18